

בעזרת השם יתברך

גליון # 32 - חודש אייר תש"ל

אגרון עולמי לגלות את האמת על חיוב ישוב ארץ ישראל
שהיא מצות עשה מן התורה ושקולה כנגד כל מצות התורה

בירורי הלכות מכל ספרי שאלות ותשובות

הגליונות האלו מיוסדים לשבור את כח של אלו שמוציאים דיבתם רעה על ארצינו הקדושה כמו שכתוב בספר חפץ חיים בהקדמה, וז"ל: ועוד הלא ידוע הוא שנגזר עלינו גלות מפבר מעת מעשה המרגלים, כמו שכתוב בתהלים (פרק קי"ו, כ"ו-כ"ז), "וישא ידו להם להפיל אותם וגו' בגוים ולזרותם בארצות", וכמו שפרש רשארץ ישראל שם והרמב"ן בפקשת שלח, (במדבר י"ד א') וחטא המרגלים הלא היה עון לשון הרע, וכמו דאיתא בערכין (דף ט"ו.) אם כן אנו מכרחין לתקן זה החטא קדם הגאולה. וכדאיתא בתנא דבי אליהו שהלשון הרע עולה עד כנגד כסא הכבוד, ובפרט כשהוא מדבר נגד ארץ ישראל.

על ידי שנלמוד על מצות ישוב ארץ ישראל נזכה שכל בני ישראל יעלו לארצינו הקדושה כמ"ש בעובדיה (פרק א פסוק יז) ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש וירשו בית יעקב את מורשיהם. (ובספר ישעיה פרק ס פסוק כא) ועמד כלם צדיקים לעולם וירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני ה' בעתה אחישנה. ונזכה בקרוב ממש לביאת משיח צדקינו בב"א.

עוד לקטנו מדברי חז"ל בש"ס בבלי ירושלמי ומדרשים, זוהר הקדוש תיקונים וספרי הראשונים, ומספרי מוסר וספרי ח"ן מגדולי האחרונים וספרי תלמידי הבעל שם טוב זצלה"ה

עיה"ק צפת תובב"א

מצות ישיבת ארץ ישראל

על פי שאלות ותשובות באלף שנים האחרונות

על קדושת בתי כנסיות בארץ ובחוק לארץ שו"ת משאת בנימין סימן לג

שאלה בני העיר שסתרו בית הכנסת ישן ובנו במקומו בית הכנסת חדש אי שרי לבנות בית דירה להדיוט מעצים ואבנים שסתרו מבית הכנסת הישנה או למכור אותן למי שירצו. ואם יש חילוק בזה בין בית הכנסת של כפרים לבית הכנסת של כרכים ובתי כנסיות שבזמנינו בארצות הללו אי יש להן דין בית הכנסת של כפרים או דין בית הכנסת של כרכים:

תשובה כל שעושין על פי שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר דבר פשוט דיכולין למוכרו ולהפקיע קדושתו ולא מבעיא עצים ואבנים

שסתרו אלא אפילו בית הכנסת גמור בבנינו רשאינן למוכרו והלוקח ישתמש בבית הכנסת מאי דבעי ואפי' תשמיש של גנאי ובזיון. גם הדמים מותר להורידן מקדושתן לעשות בהן מה שירצו. וכדאמר' בפרק בני העיר. אמר רבא לא שנו אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו למשתי ביה שיכרא שפיר דמי. ופירש"י למשתי ביה שיכרא לקנות בדמים ולעשות שכר לשתות ולפירוש זה הסכימו רוב המחברים והכי נקטינן להלכה ודבר פשוט הוא. דלפירש"י לאו דוקא לקנות בדמים ולעשותן שכר אלא דגם בית הכנסת ביד הלוקח פקעה קדושתו והלוקח ישתמש בה תשמיש של חול ואפילו למשתי ביה שיכרא שהוא תשמיש של גנאי ולא כדעת קצת מחברים שפירשו הא דאמר רבא אפילו למשתי ביה שיכרא לא קאי אלא אבית הכנסת ביד הלוקח אבל הדמים בקדושתן הן עומדין להעלות בדמיהן לקדושה חמורה וכהאי ששנינו בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיו בית הכנסת. בית הכנסת לוקחין תיבה וכו' גם לא כדעת הרמב"ם ורבינו ירוחם דסברי מה שהדמים יוצאין לחולין היינו דוקא לאחר שקנה מלקצת הדמים קדושה חמורה והמותר יוצא לחולין אלא כל הדמים יוצאין לחולין ואין עליהן קדושה כלל כפירש"י ורוב מהמחברים. גם לא כדברי הראב"ד ז"ל שכתב דלא שרינן תשמיש של גנאי אלא בחורבניה ועל פי שבעה טובי העיר ובמעמד אנשי העיר וכהיא תילא דבי כנישתא דרבינא אבל בבנינו לא ואפי' שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר לא מהני. דאנן לא קי"ל כוותיה משום דיחידאה הוא וכל המחברי' ס"ל דעל פי שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר רשאי הלוקח להשתמש אפילו תשמיש של גנאי ואפי' כשהבית הכנסת בבנינו. ודע שהרב ב"י בסימן קנ"ג הביא דברי המרדכי וראבי"ה דהאי במעמד אנשי העיר לא בעינן שכל אנשי העיר יתרוצו בפיו' אלא כל שמכרו שבעה טובי העיר בפרהסיא ולא בצנעה ואנשי העיר לא מיחו בידם מסתמא ודאי נתרצו כולם מדלא מיחו. וכל זה לא מיירי אלא כשמכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר כאשר בארנו. אבל אם מכרו ז' טובי העיר בלא אנשי העיר כגון

שמכרו בצנעה או שמיחו אנשי העיר אעל פי שמכירתן מכירה אפי"ה הדמים נתפסין בקדושתן וצריך להעלותן לקדושה חמורה. וכדתנן בני העיר שמכרו בית הכנסת לוקחין מהן תיבה וכו'. גם הלוקח בית הכנסת בלא דעת אנשי העיר אע"ג דמותר להשתמש בה תשמיש של חול מ"מ תשמיש של גנאי ובזיון אסור הני ד' דברים השנוין במשנה שהן בית המרחץ ובורסקי ובין הטבילה ובית הכסא הרי לך שאפי' בית הכנסת גמור בבניינו יש לו מכר ופקעה קדושת בית הכנסת ביד הלוקח לתשמיש של חול רק שיש חילוק לענין תשמיש של גנאי ובזיון בין מכרו ז' טובי העיר באנשי העיר למכרו אותה שלא מדעת אנשי העיר וכ"ש בעצים ואבנים שסתרו שיש להן מכר על הדרך שביארנו:

ואשר בא בשאלה אי שרי להקהל לבנות בית דירה להדיוט לצורך החזן מאותן עצים ואבנים שסתרו מבית הכנסת. לכאורה נראה דלענין זה אין היתר כלל ולא מבעיא כשעושיין שבעה טובי העיר בלא דעת אנשי העיר דאסור שהרי אין כח בידם להפקיע קדושת בית הכנסת רק על ידי הדמים שנתפסין במקומן להעלותן לקדושה חמורה. והכא ליכא למימר הכי שאין כאן לא דמים ולא שום דבר לחול קדושת עצים ואבנים עליו ובמאי תפקע קדושתה אלא אפי' כשמכרו שבעה טובי העיר באנשי העיר דיש כח בידן להפקיע קדושת בית הכנסת בכדי וכדרבא דאמר אפי' למשתי ביה שיכרא וכפירוש הנכון שהסכימו עליו הפוסקים דהאי למשתי ביה שיכרא בין לענין בית הכנסת עצמו ובין לענין הדמים דזה וזה יוצא לחולין בחנם ולא בעי שום דבר שתחול עליו הקדושה. אפי"ה בנדון דידן אין להתיר. ולא דמי כלל לההיא דרבא דשאני לגבי מכירה כמו שכתב הר"ן ז"ל שמה שאמר רבא אפי' למשתי ביה שיכרא לא הטעם שיש כח ביד שבעה טובי העיר במא"ה להפקיע קדושת בית הכנסת בכדי אלא מטעם כשמכר בית הכנסת פקעה הקדושה מבית הכנסת והדמים נתפסין במקומן ואעל פי שגם הדמים יוצאין לחולין אין בכך כלום מאחר שהדמים אינם קדושה עצמה אלא קדושה שנייה וקלושה ולפיכך יש כח ביד ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר להפקיע קדושת הדמים

בכדי אבל קדושת בית הכנסת עצמה אי אפשר להפקיע קדושתה בכדי הלכך בנ"ד שאין כאן מכירה אלא שרוצין לעשות בית דירה לתשמיש של חול מעצים ואבנים שסתרו מבית הכנסת אין כח ביד שבעה טובי העיר להפקיע קדושת בית הכנסת בכדי. אמנם כד דייקין שפיר אשכחן בנ"ד נמי כיון דבנו בית הכנסת חדש פקע קדושתיה בהכי ולא גרע ממתנה דפליגי בה בפ' בני העיר רב אחא ורבינא וקי"ל כדברי המיקל דמתנה בז' טובי העיר במ"א העיר הוי כזבינא ושרי דאי לאו דהו"ל הנאה מיניה לא יהיב ליה מתנה והשתא הא הנאה הנאה כל דהו היא ואינה בעולם וכבר אכלוהו ואפי"ה אמרינן דחל קדושה הראשונה אהוא הנאה כל דהו ופקע קדושתיה בהכי כ"ש בנדון דידן שהעמידו בית הכנסת חדש במקום הישן אם הוא על פי שבעה טובי העיר במ"א העיר פקעה הקדושה מעצים ואבנים הראשונים וחלה על בית הכנסת החדשה והעצים והאבנים יוצאין לחולין לעשות בהם מה שירצו ואפילו תשמיש של גנאי. ומיהו לפי זה אם סתרו בית הכנסת ישן בלא דעת אנשי העיר אעל פי שהעמידו במקומה בית הכנסת חדש עדיין העצים והאבנים בקדושתן הן קיימין משום דאין כח ביד שבעה טובי העיר בלא דעת אנ"ה להפקיע מקדושתו רק ע"י עלוי לקדושה חמורה. ועוד נראה דעצים ואבנים שסתרו מבית הכנסת שבחוצה לארץ בטלה קדושתיהו מיד להשתמש בהן תשמיש של חול ואפילו בלא דעת אנשי העיר ובלא דעת שבעה טובי העיר משום דהריסתן של עצים ואבנים היינו חורבנן וקי"ל כרב אסי בפרק בני העיר דאמר בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשוין ומותר להשתמש בהן תשמיש של חול ונהי דלא מהני התנאי כל זמן שהוא בבנינו כמו שכתבו התוספות והרא"ש ושאר מחברים מכל מקום מהני התנאי להשתמש בהן תשמיש של חול בחרבנו. וכדאמרי' גבי האי תילא דבי כנישתא דרבינא דבעי למזרעה ואמר ליה רב אשי זיל זבניה משבעה טובי העיר במ"א העיר וזרעה וכתבו המחברים דמשום דזריעה תשמיש של גנאי הוא ודמי להנך ד' דברים השנויים במשנתנו דלא מהני בהו תנאי שבבבל אפילו בחורבנו ולהכי אמר ליה רב אשי זיל זבניה משבעה טובי העיר במ"א העיר אבל

שאר תשמיש של חול לא בעי שבעה טובי העיר במ"א העיר דהא על תנאי הן עשוין. וא"ת הא דאמר רבא האי בי כנישתא חליפי וזבוני שרי וכו' ליבני נמי חלופינהו וזבוניהו שרי אוזופינהו אסור ה"מ בעתיקתא כו' והא רבא מבבל הוה ואף עפ"כ אמר אוזופינהו אסור ואעל פי דליבנו מעתיקי היינו חורבנייהו. י"ל דרבא וכל הני אמוראי דפרק בני העיר אע"ג דמבבל הוה אינהו לפרושי מתניתין קאתו ובתר מתניתין גרירא ומתניתין ודאי לא קאי אבתי כנסיות שבבבל אלא אבתי כנסיות שבא"י שאין עשוין על תנאי ובחורבנייהו נמי בקדושתיהו קיימי ולהכי אמר רבא אוזופינהו אסור אבל בתי כנסיות שבבבל אוזופינהו נמי שרי הלכך העצים והאבנים שסתרו מבית הכנסת שבחוצה לארץ שרי למעבד בהו מאי דבעי ואפי' בלא שבעה טובי העיר במ"א העיר חוץ מד' דברים הנזכרים במשנה ועל פי שבעה טובי העיר במ"א העיר שרי לעשות מהן אפי' הני ד' דברים:

ואשר בא בשאלה אם יש חילוק בזה בין ביהכנ"ס של כפרים לבית הכנסת של כרכים. בכלל שאלה זו יש שני ספיקו' הא' סתירת ביהכנ"ס אי שרי בכרכים כדי לבנות בית הכנסת אחר או לאו מטעם כיון דעל דעת רבים הקדישוה אסור לסותר ולשנותה מקדושתה אם לא מדעת כולם. הב' עצים ואבנים שסתרו מבהכ"נ של כרכים אם דינן שוה לדין עצים ואבנים שסתרו מביהכנ"ס של כפרים. ובתחילה נדבר מספק הראשון ואומר אני דאין לחלק בזה בין כפרים לכרכים דהא אמר רב חסדא בפ"ק דב"ב ובפ' בני העיר לא ליסתור אינש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי וסתמא אמר רב חסדא ל"ש כפרים ל"ש כרכים כשבונין תחילה בית הכנסת אחר מותר לסתור הראשון. והא דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן לא שנו אלא בית הכנסת של כפרים אבל בית הכנסת של כרכים כיון דמעלמא אתי ליה לא מצו מזבני ליה. התם היינו טעמא דמיירי שאינן רוצין לבנות בית הכנסת אחר במקומן אלא למכרן ולהעלות הדמים לקדושה אחרת. ולפיכך בכרכים לא מצו מזבני ליה דשמא יש אחד בכל העולם שאינו חפץ בקדושה אחרת ואפי' בקדושה חמורה מאחר דרגילי

אינשי מעלמ' דקאתו להתם ומתפללין שם ניחא ליה שיהא לו בית הכנסת מזומן תמיד כשיבא שם להתפלל בתוכו אבל כשותרין בית הכנסת מפני תיוהא או מפני קטנה ובנין בית הכנסת חדש טוב מהראשון במקומו ודאי כולי עלמא ניחא להו בזה דהא זכות הוא לו זכין לאדם שלא בפניו עוד יש להביא ראיה מבנין הורדוס בפ"ק דב"ב שהרי בית המקדש אדעתא דכל ישראל נתקדש ועדיף קדושתו טפי מבית הכנסת של כרכים. ובהדיא אמרינן בברייתא שמביא תלמודא פרק בני העיר אחוזתכם מטמא בנגעים ואין ירושלים מטמא בנגעים אמר רב יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד ודייק תלמודא מקום מקדש אין הא בתי כנסיות ובתי מדרשות שבירושלים מטמאין ואע"ג דשל כרך הם כמו שפירש"י שם אלמא דבית המקדש עדיף טפי מבית הכנסת של כרכים. וא"כ בבא בן בוטא היכי אסבי ליה עצה להורדוס והלא יש לחוש שמא יש אחד בכל העולם דלא ניחא ליה בסתירת בנין הראשון אלא ודאי כיון דבנין הורדוס היה טוב ויפה יותר מבנין הראשון מסתמא כולי עלמא ניחא להו דזכות היא לו זכין לאדם שלא בפניו. ואין לומר דשאני התם בבנין הורדוס משום תיוהא אסבי ליה עצה למסתירה ובכה"ג אפי' בשל כרכים שרי. הא ליתא דהא מסיק בתירוץ הב' דבלא תיוהא נמי אסבי ליה עצה להורדוס גם אין לומר דמלך שאני דכולי עלמא כפופין ליה ובתר דעתא דידיה גרירי ומה שמלך עושה מסתמא כולן מבטלין דעתם ומוחלין לו וכדאמר רב אשי האי בי כנישתא דמתא מחסיא אע"ג דמעלמא אתו להו כיון אדעתא דידי קאתו אי בעינא מזבנינא ליה. דשאני בית המקדש דעל פי הדיבור וע"י הנביאים בנאוהו ולא תלי בדעת בשר ודם אלא בדעת קודשא בריך הוא ועוד דאפילו את"ל דה"נ תולה בדעת בשר ודם מ"מ לא דמי כלל לרב אשי דשאני רב אשי דצדיק גמור היה ויחיד בדורו שהרי מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ומסתמא כל חכמי הדור וכל הדור ההוא בטלי דעתייהו גבי דעתיה. מש"כ בהורדוס דרשע היה. גם לא היה עליו דין מלך דעבדא הוה. וכתוב שום תשים עליך מלך מקרב אחיך ולא היה נחשב אפי' כאחד מפחותי ישראל שהרי העבד אין

חייב במצות ולא שום חלק במקדש ואיך נאמר דכולי עלמא בטלי דעתייהו לגבי דעתה דעבדא. ואף ע"ג דבבא בן בוטא אסבי עצה ובבא בן בוטא חסיד היה ודלמא לגביה בטלי דעתייהו כמו לגביה רב אשי. הא ליתא דשאני רב אשי דכל ישראל היו סרים למשמעתו דמימות משה עד רבי ומימות רבי עד רב אשי לא היה תורה וגדולה במקום אחד מש"כ בבבא בן בוטא. ועוד דמלשון הטור בסי' קנ"ג וקצת מהפוסקים משמע דהא רב אשי מיירי דבפירוש תלו הבנין בדעת רב אשי אבל מסתמא לא אמרינן ובהורדוס ליכא למימר הכי דהבנין לא היה בימיו. ואפי' לדברי הרב ב"י שמפרש לשון הטור בענין אחר מ"מ גם לפי דבריו לא אמרינן מסתמא אדעתא דיחי בנאוהו אלא דוקא לגבי דר' אשי דמימות משה עד ר' ומימות ר' עד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד אבל אדעת דאדם אחר לא אמרינן אלא א"כ תלו בדעתו בפירוש ולפיכך א"א לישב האי בנין דהורדוס ובבא בן בוטא דאסבי עצה אם לא מטעם שכתבנו למעלה משום דהאי סתירה בנין הוא מאחר שסתרו ע"מ לבנותו במקומו בנין טוב ויפה מהראשון ותדע דאל"כ היאך היו רשאים לסתור למקדש והא תניא בספרי מנין לנותץ אבן מן ההיכל כו' שהוא בלא תעשה ת"ל ונתצתם את מזבחותם וגו'. לא תעשון כן לה' אלהיכם. הרי לך שאפי' אבן אחד אסור לנתוץ מן המקדש. וק"ו המקדש כולו אלא ודאי היינו טעמא משום דסתירה זו היא בנין. וכן כתב נמי המרדכי פרק בני העיר ודי בראיה זו להתיר סתירת בית הכנסת של כרכים על מנת לבנות בית הכנסת חדש ויפה מהראשון:

ולענין ספק השני דהיינו לענין עצים ואבנים שסתרו מבית הכנסת של כרכים אם דינן שוה לדין עצים ואבנים שסתרו מבית הכנסת של כפרים נראה דגם בזה אין לחלק בין כפרים לכרכים דזיל בתר טעמא דמידי טעמא הוא אלא משום דכיון דמעלמא אתו חיישינן שמא יש אחד בסוף העולם דלא ניחא ליה וטעם זה לא שייך בעצים ואבנים שסתרו דמאי איכפת להו להנך דאתו בעלמ' בעצים ואבני' שסתרו כיון שיש להם בית הכנסת בנוי לבא שם להתפלל ומאיזה טעם נחמיר

בעצים ואבנים של כרכים יותר מבשל כפרים אלא ודאי דא ודא אחת היא וכי היכי דשרינן בעצים ואבנים של כפרים ה"ה נמי בשל כרכים:

ואשר בא בשאלה בתי כנסיו' שבארצות הללו בזמן הזה אם הם נידונים ככרכים או ככפרים. נראה דאין כל המקומות שוין והכל לפי שהוא מקום. גם לא לכל מילי שם כרך שוה דלענין מקרא מגילה קרוי כרך המוקף חומה מימות יהושוע בן נון ולרבי יהושע בן קרחה המוקף חומה מימות אחשורוש ופ"ק דסנהדרין לענין עיר הנדחת תניא ואם יש בה יותר ממאה לא נקראת עיר אלא כרך דברי רבי יאשיה רבי יונתן אמר ממאה עד רובו של שבט וכן מתא מחסיא פרק בני העיר קרי ליה רב אשי בשם כרך ובפ"ק דכתובות גבי מעבירין את המת מלפני הכלה אמר רב אשי כגון מתא מחסיא דמפקי מכרך ומפקי מכפר וש"מ דלאו לכל מילי בשוה קרוי כרך אלא כל דבר לפי עניינו הלכך בנ"ד אינו דומה לכל הני. אך נראה דכל מקום כשבונים בית הכנסת אם אין בונה אותה אלא בשביל אנשי העיר לבדן כגון באתרא דלא שכיחי רבים דאתו מעלמא זה נקרא כפר ואף ע"ג דשכיחי רבים עוברים ושבים לפרקים כיון דלא קביעי בעיר אלא דרך עראי באים עוברים ושבים לאו כרך הוא אלא כפר ואפילו שבני בעיר לא בנו אותה מכיסן לבד אלא גם אחרים שבחוץ לעיר סייעו להם לבנין בית הכנסת אין בכך כלום מאחר שאותן אחרים שסייעו לא שכיחי התם רק לפרקים. ודאי אדעתא דבני העיר נתנו להם לעשות בבית הכנסת ממה שירצו בני העיר ולהכי לאו כרך הוא אלא כפר וכה"ג כתב הרב ב"י בסי' קנ"ג בשם המרדכי וראבי"ה ז"ל דבכפרים אפילו אחרים נתנו להם כיון שאין רגילות לבא שם רוב עם אדעתא דידהו יהבי דמאי דבעי עבדי ביה ע"כ ז"ל הטור או"ח בסי' קנ"ג והא דבהכ"נ נמכרת הני מילי של כפרים שאין באין אנשים ממקומות אחרים ולא נעשית אלא לבני הכפר לבדם אבל של כרכים שבאין שם אנשים ממקומות אחרים אפילו בנו אותם משלהם אינה נמכרת ע"כ. ומשמע בהדיא דכל שבאין אנשים לשם ממקומות אחרים זהו נקרא כרך ואי לאו נקרא כפר. ועוד דאמרינן בפרק בני העיר מעשה בבית הכנסת

של טרסיים שהיה בירושלי' ומכרוהו ואף על גב דירושלים כרך הוא אפילו הכי כיון שלא בנו אלא לצורך טרסיים לבד נידון ככפר. אמנם כל מקום דשכיחי רבים מעלמא שבאין להתפלל שם כגון מקום שהסוחרים מתקבצין שם תדיר לסחורה מסתמא מתחילה כשבנו בית הכנסת אדעתא דידיהו ג"כ בנאו והקדישוהו ויש לו דין כרך וז"ל המרדכי שהביא הרב ב"י אבל גבי כרכים מקום סחורה ורגילות לבא שם רבים מסתמא כ"ע נתנו בבנינו שהרי נתקן לצורך רבים ע"כ. ואע"ג דאנן לא קי"ל כוותיה במאי שתולה הקדושה של רבים בנתינת המעות לסיוע הבנין דהא אנן קי"ל אע"ג שלא נתנו כלום לסיוע ובני העיר בנו מכיסן לבדן כיון דאדעתא דאתו מעלמא קא בנו הוה כאלו הקדישו אדעתא דכל העולם וכמו שכתבו התוספות והרא"ש והרמב"ן והר"ן והרבה מהמחברים. מ"מ נלמוד ממנו דכל היכא דאיכא מקום סחורה ורבים מתקבצים שם לסחורה מסתמא אדעתא דידיהו בנו הבית הכנסת והקדישוהו ויש לה דין בית הכנסת של כרכים. וה"ה נמי מקום שיש חכם גדול ואב"ד שמתקבצין רבים שצריכין לו ולתורתו כגון רב אשי במתא מחסיא שהיה אצלו קבוץ גדול מהחכמים ותלמידים כדי ללמוד ממנו וכן שאר עדת ישראל היו שכיחין אצלו לדין ומשפט בין איש לרעהו כל כזה וכיוצא בזה יש לנו לדון בדין כרכים דמסתמא ודאי כשבנו אדעתא דכל העולם בנו אבל אי בריר לן דלא בנו אלא אדעת בני העיר לבדן אע"ג דשכיחי רבים דאתו מעלמא מאחר שלא סייעו בבנין גם לא בנו אדעתא דאחרים שמחוץ לעיר אין לה דין אלא כשל כפרים ואעל פי שמלשון הרא"ש ורבינו ירוחם משמע דכל שרבים באו להתפלל שם מסתמא בני העיר הקדישו לדעתם ולא בעינן שיהא דעת בני העיר בשעת בנין אדעתא דרבי'. מ"מ לשון התוס' והרמב"ן והר"ן משמע בהדיא דבשעת בנין תליא מלתא ואפשר דגם הרא"ש ורבינו ירוחם סביר' להו הכי אלא שקצרו בלשונם. ועוד נראה דדוקא בימי חכמי התלמוד לא היה כח ביד שבעה טובי העיר במ"א העיר למכור בית הכנסת של כרכים לפי שאותן שבעה טובי העיר לא היה בידם שום כח ויכולת על אנשי הקהילה דהא אפילו בכפרים אם אנשי העיר מוחין בידם אין כח בידם

להוריד הדמים מקדושתן ולפיכך כשאנשי העיר מתרצין בעינין דגם כל העולם יהיו מרוצין אבל בזמן הזה בארצות הללו שמנהג הקהילות להעמיד עליהם מנהיגים ופרנסים ונותנים בידם מקל ורצועה על כל אנשי הקהילה לעשות כרצונם בכל עסקי הקהילה מעכשיו אין חילוק בין כפרים לכרכים ובכל ענין יש כח ויכולת ביד אותן מנהיגים למכור בית הכנסת ואפילו למשתי ביה שיכרא וגם הדמים יוצאין לחולין אפילו כשאנשי העיר מוחין בידם אין בכך כלום דהא מתחלה כשבנו בית הכנסת אדעתא דמנהיגי הקהילה תלו וגם אותן דאתו מעלמא לא עדיפי מאנשי העיר והמנהיגים הם ממש דמו לרב אשי דאמר אי בעינא מזבנא להו. וכ"כ האגודה בפ"ק דב"ב ופרק בני העיר גם הרב ב"י בסי' קנ"ג כתב כן בשם מרדכי ישן ולפי זה הראיה שהבאתי מבנין הורדוס למעלה אין ראיה כלל דאיכא למימר דבנין הורדוס היה בעצת בבא בן בוטא וסנהדרי גדולה שהכח והיכולת ומקל ורצועה ביד סנהדרי גדולה על כל עדת ישראל ולא גריעי סנהדרי גדולה מראשי הקהילות שבכל עיר ועיר ומ"מ הראיה שהבאתי מבנין הורדוס שהסתירה על מנת לבנות לאו סתירה היא אלא בנין היא אמת מטעם אחר שכתבתי למעלה דאל"כ היאך סתרו המקדש והא אסור לנתוץ אפי' אבן א' מהמקדש והנותץ עובר בלאו אלא ודאי האי סתירה שסתר הורדוס ע"מ לבנות מקדש לאו סתירה הוא אלא בנין וכלל הדברים שכל הנך שריותי שכתבתי למעלה יש לסמוך עליהם להלכה ולמעשה ובפרט בחוץ לארץ שכל בתי כנסיות על תנאי הן עשוין וקדושתן קלושה כיון שעתידה ליבטל קדושתן לעת בא הגואל כמו שכתבו התוס' בפרק בני העיר ואפילו של כרכים נמי אין להחמיר כ"כ מטעמא דעל תנאי הן עשוין דבדידהו נמי תפקע קדושתן לעת בא הגואל במ"ב א"ס.

דברי הק' בנימין אהרן ב"ר אברהם סלניק ז"ל: